

COLABORAREA MOLDO-BELORUSĂ ÎNTRE MINORITĂȚILE ETNICE (1991-2005)**Ion GHELEȚCHI***Catedra Istoria Românilor*

The present article analyzes the relationship of Republic of Moldova with the Republic of Belarus between 1991-2005 in the field of collaboration of the ethnic minorities. The author presents the creation of the Diaspora which has the purpose to defend the rights of the minor population of the state, also the creation of some better conditions of keeping and developing the national culture of the minorities of Moldovan people from Republic of Moldova and of Belorussian people from Republic of Belarus; according some legal assistance; to establish common contacts; to recognize the right of the free expression in the mother tongue, to keep the name and surname, and to defend the rights of the minor population of the state.

Una dintre cele mai importante componente ale relațiilor de parteneriat moldo-belorus este colaborarea dintre minoritățile etnice ce conviețuiesc pe teritoriul celor două state. Pe parcursul anilor, Republica Moldova a promovat o politică de susținere a reprezentanților diasporei moldovenești în cadrul politicii sale externe și interne. Principiile și formele de bază ale susținerii persoanelor originare din Republica Moldova domiciliat peste hotare sunt stipulate într-un șir de acte normative. Această colaborare este facilitată în primul rând de Acordul între Parlamentul Republicii Moldova și Sovietul Republican al Adunării Naționale din Republica Belarus, semnat pe data de 7 septembrie 1997, care prevede că pe teritoriul fiecărui stat locuiesc persoane de etnie belorusă și respectiv moldovenească, astfel acestea sunt parte componentă a societății în care locuiesc și activează, dar își păstrează datinile și obiceiurile naționale.

Cu acest scop s-au creat condiții prielnice pentru păstrarea și dezvoltarea culturii naționale a belorușilor în Republica Moldova și a moldovenilor în Republica Belarus, acordarea de ajutor juridic gratuit, stabilirea contactelor reciproce, recunoașterea dreptului de a se exprima în limba maternă, păstrarea numelui, a prenumelui, de asemenea crearea diasporei ce are menirea de a apăra drepturile populației minoritare din stat. Conform statisticii oficiale din 1989, în Republica Moldova locuiau în jur de 20 mii de etnici beloruși, iar în Republica Belarus în jur de 5 mii de etnici moldoveni [1]. În prezent, conform datelor oficiale, în Republica Belarus locuiesc peste 5000 de originari din Republica Moldova, dintre care 2100 sunt cetățeni ai Republicii Moldova, stabiliți cu domiciliul permanent.

O contribuție considerabilă privind stabilirea și dezvoltarea relațiilor culturale între cele două țări a avut-o și diaspora belorusă din Republica Moldova, creată la începutul anilor '90 de către un grup de etnici beloruși în frunte cu V. Dzerjițchi. Dumnealui a creat în 1992 o organizație de etnici beloruși domiciliați în orașul Chișinău, fiind înregistrată în 1993 drept Asociația „Белорусская громада в Республике Молдова”, la momentul înregistrării numărul membrilor acestei Asociații era de 500 de persoane. Asociații de etnici beloruși sunt și în orașele precum Tighina, Bălți, Tiraspol, Comrat, Râbnîța, Griogriopol. Numărul total al membrilor etnici beloruși înregistrați în cadrul a diferite asociații este de aproximativ 2300 de persoane. Organul superior al acestor asociații este Sovietul Coordonator al etnicilor beloruși din Republica Moldova [2]. În cadrul diasporei funcționează și cercul literar fondat de I. Keț (fostul conducător al diasporei). Cercul literar are menirea de a răspândi cultura, poezia, proza belorusă, în Republica Moldova, datorită acestui fapt colaboratori cercului literar au publicat volume de poezii, precum: „Белорусская мысль”, „Белорусская душа” (1999) și „Беларусь моя”. În ultimul volum au apărut și poezii ale 13 poeți moldoveni ce au rădăcini beloruse. În 2003, în Chișinău a fost editat Almanahul publicistico-literar „Лапец” sub numele de „*Belorușii în cultura și știința Moldovei*” [3].

Membrii diasporei au deschis și o bibliotecă ce poartă numele lui M. Bogdanovici, care în prezent are un fond de carte de peste 2000 de titluri în limbile belorusă și rusă. În cadrul bibliotecii funcționează școala duminicală unde se predă limba și literatura belorusă. În anul 2002, în cadrul diasporei, a fost sărbătorită aniversarea a 120 de ani de la nașterea poezilor naționali beloruși Ianka Kupala și Iakob Kolas. Anual membrii diasporei organizează și Ziua Independenței Republicii Belarus (03 iulie) [4], Ziua Victoriei, Zilele culturii beloruse, sărbători tradiționale precum *Коляда* și *Великдены*, memorii dedicate personalităților proeminente din cultură, diverse expoziții de carte ale maeștrilor populari, expoziții de tablouri etc. [5].

Cu sprijinul Ambasadei Republicii Belarus, anual, membrii diasporei organizează Zilele cinematografiei și ale filmului belorus, foto-expoziții, Festivalul belorușilor din Moldova „Беларусь – мая Радзіма.”, expoziții de carte; la fel are loc completarea bibliotecii beloruse cu noi cărți primite din donație. Artiștii beloruși participă cu succes la festivaluri precum: „Mărțișor”, „Cântecul Lumii”, „Vă invită Maria Bieșu”, „Două inimi gemene”, „Micul Prinț”.

Diaspora moldovenilor din Belarus a fost creată la începutul anilor '90, de către Reprezentanța Republicii Moldova la Minsk, cu numele de Societatea Culturală „Moldova”, în fruntea ei a fost ales V. Ignat, originar din Anenii Noi, fost militar. Societatea Culturală a fost înregistrată pe 13 iulie 1992, la Ministerul Justiției al Republicii Belarus ca Organizația obștească republicană „Societatea Moldovenilor”. Fondatorii societății sunt 17 persoane originare din Republica Moldova, actualmente societatea moldovenilor întrunește peste 350 de membri. Comunitatea a realizat un program ce prevedea studierea și propagarea limbii materne, a obiceiurilor, a tradițiilor, a istoriei și a culturii naționale. Pe 31 august 1992, la Reprezentanță, s-a desfășurat sărbătoarea „Limba noastră cea română”, la care au participat foarte mulți etnici moldoveni ce locuiesc pe teritoriul Republicii Belarus [6]. În anul 2000 președinte al Societății Culturale „Moldova” a fost aleasă doamna A.Valico, care a întreprins acțiuni concrete pentru dezvoltarea culturii moldovenești și a familiarizat populația belorusă cu valorile naționale [7].

Organul de conducere al societății este Consiliul, ales la Adunarea Generală, în componență de 8 persoane: Președintele Consiliului este dna Valico Antonina Nicolae, membrii consiliului sunt: Feodor Nicolai, Ignat Vasilii, Pușcaș Gheorghe, Capmole Petru, Licu Dmitrii, Salinicova Zinaida, Osipov Victor. Filiale ale diasporei activează în orașele Gomel și Molodecino.

În vederea promovării culturii și tradițiilor populare, conaționali noștri au constituit în cadrul societății un șir de colective artistice precum: Ansamblul vocal-coreografic „Plai”, Ansamblurile de dansuri populare „Stepianocica” și „Bucuria”, duetele de dansatori „Joc” și „Ivar și Glașa”. Organizația obștească participă anual la diferite acțiuni culturale, festivaluri orașenești și republicane organizate de autoritățile sau organizațiile obștești beloruse. Membrii colectivelor artistice sunt deținătorii a mai multe diplome de laureați ai festivalurilor republicane și orașenești ale culturilor naționale din Republica Belarus.

Un prilej pentru promovarea obiceiurilor noastre strămoșești este Festivalul Internațional de Muzică „Mărțișor”, care anual este organizat la Minsk de către Organizația obștească republicană „Societatea Moldovenilor” cu susținerea Ambasadei Republicii Moldova în Belarus.

Cu ocazia jubileelor consacrate personalităților marcante ale plaiului nostru, Ambasada, în comun cu „Societatea Moldovenilor” și Societatea de prietenie „Moldova – Belarus”, organizează expoziții de carte, de obiecte de artizanat, în cadrul cărora sunt prezentate și concerte ale colectivelor artistice ale diasporei, inclusiv cu participarea celor mai tineri reprezentanți ai diasporei. De remarcat și faptul că interpreții moldoveni au fost laureați în această perioadă la festivaluri, concursuri și concerte, precum: «Славянский Базар в Витебске», «Золотой Шлягер», «Золотая пчелка» etc. [8].

La 28 august 2001, la Minsk, în urma semnării Acordului între Ministerul Culturii din Republica Moldova și din Republica Belarus [9], s-a constituit o nouă bază juridică în domeniul colaborării între minoritățile celor două state. Acest Acord poartă și un caracter sistematic, prin care se susține colaborarea în domeniul culturii și al artei între cele două state, inclusiv inițiativele instituțiilor culturale și ale colectivelor artistice, orientate către promovarea și propagarea culturii, a istoriei și tradițiilor naționale ale Republicii Moldova și ale Republicii Belarus. Analizând documentul, putem conchide că între Ministerele Culturii din Moldova și din Belarus s-au constituit direcții prioritare de colaborare, dintre care menționăm:

- dezvoltarea contactelor între asociațiile teatrale, dramatice, de păpuși și alte teatre, de asemenea informarea privind desfășurarea festivalurilor internaționale de teatre unde Partea moldovenească va invita teatrele din Republica Belarus la următoarele festivaluri teatrale, organizate pe teritoriul Republicii Moldova: Bienala teatrului „Eugen Ionesco” (or. Chișinău, odată la 2 ani), Festivalul internațional al Teatrelor de Păpuși (or. Chișinău, odată la 4 ani); iar Partea belorusă, la rândul ei, va invita Partea moldovenească la următoarele festivaluri internaționale teatrale, organizate în Republica Belarus: «Славянские театральные встречи» (or. Gomel, odată la 2 ani), Festivalul internațional de teatru «Белая вежа» (or. Brest, odată la 2 ani), Festivalul internațional al Teatrelor de Păpuși (or. Minsk, odată în 4 ani), Festivalul internațional de monospectacole «Я» (or. Minsk, odată la 3 ani), Festivalul internațional de teatru «Класика и авангард» (or. Minsk, odată în 2 ani);

- dezvoltarea relațiilor între colectivele muzicale din Belarus și Moldova, participarea la diverse concursuri și festivaluri de muzică, desfășurate pe teritoriul acestor țări, stabilirea contactelor între centrele de creație, compozitori, interpreți, de asemenea o informare reciprocă, privind organizarea festivalurilor muzicale. Cu acest scop Partea moldovenească își asumă responsabilitatea de a invita artiștii din Belarus la următoarele festivaluri internaționale: Festivalul anual al vedetelor de operă și balet „Vă invită Maria Bieșu” (or. Chișinău, în luna septembrie), Festivalul muzical anual „Mărțișor” (or. Chișinău, 1-10 martie), Festivalul anual „Zilele Muzicii Noi” (or. Chișinău, iunie), iar Partea belorusă și-a asumat obligația de a invita Partea moldovenească la următoarele festivaluri muzicale internaționale, concursuri și alte acțiuni desfășurate pe teritoriul Belarusului: Festivalul internațional al artelor «Славянский базар в Витебске» (or. Vitebsk, anual), Festivalul muzical internațional «Минская весна» (or. Minsk, anual), Festivalul internațional al artei muzicale «Белорусская музыкальная осень» (or. Minsk, anual), Festivalul muzical internațional «Золотой шлягер» (or. Moghilev, anual), Festivalul muzical internațional I. Sollertiskii (or. Vitebsk, anual);

- dezvoltarea contactelor între instituțiile de învățământ mediu, profesional superior, schimbul de studenți ce-și fac studiile în domenii cu profil de creație, didactic și științific, crearea condițiilor pentru perfecționarea calificăției și stagieri de creație ale profesorilor instituțiilor de învățământ superior și științific în domeniul culturii și artei din ambele state;

- dezvoltarea relațiilor în domeniul muzeistic și al expozițiilor muzeale, schimbul de expoziții populare, al artizanatului popular, cu acest scop ambele Părți se vor informa reciproc asupra conferințelor științifice a seminarelor, a simpoziunilor privind aceste activități;

- dezvoltarea contactelor în domeniul cinematografiei și informarea reciprocă referitor la organizarea festivalurilor cinematografice. Partea moldovenească a accentuat că anual, în luna iunie, se va petrece Ziua filmului belorus, iar Partea belorusă a informat Partea moldovenească despre organizarea următoarelor festivaluri de film: Festivalul de film al țărilor membre ale CSI și ale țărilor Baltice «Листопад» (or. Minsk, anual), Festivalul filmelor cu desene animate «Анимаевка» (or. Moghilev, anual);

- stabilirea și dezvoltarea contactelor între Biblioteca Națională din Republica Moldova și Biblioteca Națională din Belarus, colaborarea privind expozițiile de carte, a fișierelor bibliografice, bazele de date ale bibliotecilor, materiale didactice și bibliografice, publicații pentru edițiile periodice, participarea specialiștilor la seminare, conferințe științifico-practice și simpoziune organizate pe teritoriul uneia dintre Părți;

- dezvoltarea relațiilor în domeniul creației, stabilirea contactelor permanente între asociațiile de artă;

- colaborarea în domeniul creației populare și contribuirea la stabilirea legăturilor directe între colectivele de amatori și centrele de creație populară. Cu acest scop Partea moldovenească organizează următoarele manifestări: Festivalul folcloric internațional „Nufărul Alb” (or. Cahul, odată la 4 ani), Festivalul folcloric internațional „Meșterul Manole” (or. Criuleni, anual), iar Partea belorusă anunță organizarea următoarelor festivități: Festivalul internațional de muzică populară «Звенят цимбалы и гармонь» (or. Postavi, regiunea Vitebsk, odată în 2 ani), Festivalul tinerelor talente «Земля под белыми крыльями» (or. Moziri, regiunea Gomel, odată în 2 ani), Festivalul internațional al artei coregrafice «Сожский хоровод» (or. Gomel, odată în 2 ani), Festivalul Belarus de umor popular «Автюки» (raionul Kalinkovski, regiunea Gomel, odată la 2 ani) [10].

În acești 14 ani de colaborare culturală au avut loc foarte multe festivaluri, concursuri organizate atât în Republica Moldova, cât și Republica Belarus, care au drept protagoniști ambele părți. De menționat că începând din 1990, în Vulcănești se desfășoară Festivalul Culturii Găgăuze, unde a fost invitat Ansamblul de dansuri populare «Беларусь» din orașul Bobruisk și Ansamblul Național «Перязвы», acestea au fost laureate și în cadrul festivalului „Nufărul Alb” din Cahul. Tot în orașul Cahul, în cadrul aceluiași festival, a mai participat și Ansamblul din orașul Poltava. Din Republica Moldova au fost invitate la diverse festivaluri ansamblurile „Țărăncuța” din s. Slobozia Dușca (r-nul Criuleni), „Altair” din or. Strășeni, „Aisidora” din or. Râșcani; iar din Republica Belarus, pe lângă ansamblurile mai sus menționate, au mai fost prezente în cadrul festivalurilor și ansamblurilor precum «Венок дружбы» din or. Moghilev, «Золотая Пчелка», «Играй Цимбалы» din or. Poltava. Ansamblul de dansuri sportive „Magic” din or. Căușeni a participat în cadrul festivalului internațional de dans sportiv din Belarus. Un aspect aparte îl reprezintă invitarea, în anul 2003, a Ansamblului de dansuri populare din or. Bobruisk la festivalul internațional de cântece și dans „Mărțișor-2003” [11]. Ansamblul de copii «Кукушечка» din orașul Bobruisk a câștigat „Grand-Prix-ul” în cadrul concursului internațional „Bobocel”, organizat în orașul Cahul, în anul 2003.

Pe data de 30 ianuarie 2004, a avut loc inaugurarea expoziției de cărți “Cele mai bune cărți ale Belorusiei”, în incinta Bibliotecii Naționale din Republica Moldova. La expoziție au fost prezentate 200 de cărți editate în anul 2002 și participante la concursul republican din Belarus, “Arta cărții 2003”. În cadrul manifestării s-a încheiat un contract de colaborare dintre Biblioteca Națională a Moldovei și Biblioteca Națională a Republicii Belarus ce va deschide posibilități de acces reciproc la fondurile bibliotecilor, realizarea proiectelor de cercetare, editare, expoziții și a altor proiecte în comun, schimb de colaboratori științifici [12].

Pentru consolidarea relațiilor de prietenie între Republica Moldova și Republica Belarus în fiecare an, în capitalele ambelor state, se organizează diferite activități culturale, care au drept scop de a prezenta iubitorilor de frumos operele de artă ale meșterilor populari. Exemplu de astfel de activități servesc deja tradiționalele „Zilele culturii beloruse în Moldova” și „Дни молдавской культуры в Беларуси» [13].

Parteneriatul între Republica Moldova și Republica Belarus în domeniul colaborării dintre cele două minorități poartă un caracter destul de activ. Această colaborare s-a manifestat în principalele sfere ale culturii, precum: știință, învățământ, turism, sport, cultură, diasporă, anume așa s-a constituit o bază juridică masivă a cooperării bilaterale. Datorită bunelor relații culturale între cele două părți se dezvoltă și o bună colaborare economică, socială și chiar diplomatică. Aceasta dovedește și stabilitatea relațiilor de prietenie a celor două popoare.

Referințe:

1. Млечко Т. Межэтнические отношения в контексте межгосударственных связей // Материалы Международной научно-практической конференции Беларусь-Молдова: на путях дружбы и сотрудничества // Минск-Кишинев, 2003, с.118.
2. Коваленя А.А., Кошелев М.К. Белорусско-Молдавские связи в гуманитарной сфере: история и современность // Материалы Международной научно-практической конференции Беларусь-Молдова 15 лет дипломатических отношений // Кишинев, 16 ноября, 2007, с.55-57.
3. Дзержицкий В. Ф. Белорусы в Молдове // Материалы Международной научно-практической конференции. Кишинев: Белорусы в Молдове, 6-8 октября, 2001, с.43-47.
4. Sakovici V. Astăzi belorușii sărbătoresc Ziua Independenței // Capitala, 2002, 03 iulie, p.4.
5. Дзержицкий В. Становление и развитие белорусской общины в Республике Молдова // Материалы Международной научно-практической конференции Беларусь-Молдова: на путях дружбы и сотрудничества. Минск-Кишинев, 2003, с.98-102.
6. Munteanu D. Chipul Patriei e mereu în fața ochilor noștri // Moldova și Lumea, 1993, №1, p.12-13.
7. <http://www.bri.gov.md>
8. Коваленя А.А., Кошелев М.К. Белорусско-молдавские связи в гуманитарной сфере история и современность // Международная научно-практическая конференция Беларусь – Молдова: 15 лет дипломатических отношений // Кишинев, 2007, стр.39-58.
9. Камбур Д. Культурные связи между Беларусью и Молдовой крепнут // Материалы международной научно-практической конференции Беларусь-Молдова: на путях дружбы и сотрудничества, Минск-Кишинев, 2003, с.128-129.
10. Соглашение о сотрудничестве между Министерством культуры Республики Беларусь и Министерством культуры Республики Молдова // Вестник Министерства иностранных дел Республики Беларусь, 2001, №3, с.123-126.
11. Камбур Д. Культурные связи между Беларусью и Молдовой // Материалы международной научно-практической конференции Беларусь-Молдова: на путях дружбы и сотрудничества. Минск-Кишинев, 2003, с.128-129.
12. <http://www.bri.gov.md>
13. Лаур Л. Качественный показатель развития отношений Республики Молдова с Республикой Беларусь // Материалы международной научно-практической конференции Беларусь-Молдова: на путях дружбы и сотрудничества. Минск-Кишинев, 2003, с.95.

Prezentat la 01.12.2010